

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Федеральное государственное автономное учреждение
высшего профессионального образования
"Казанский (Приволжский) федеральный университет"
Отделение татарской филологии и межкультурной коммуникации

УТВЕРЖДАЮ

Проректор
по образовательной деятельности КФУ
Проф. Минзарипов Р.Г.

"__" _____ 20__ г.

Программа дисциплины

История татарской литературы XIX века БЗ+.Б.1.2

Направление подготовки: 032700.62 - Филология

Профиль подготовки: Отечественная филология (Татарский язык и литература)

Квалификация выпускника: бакалавр

Форма обучения: очное

Язык обучения: русский

Автор(ы):

Гумеров И.Г.

Рецензент(ы):

Миннегулов Х.Ю.

СОГЛАСОВАНО:

Заведующий(ая) кафедрой:

Протокол заседания кафедры No ___ от "___" _____ 201__ г

Учебно-методическая комиссия Института филологии и межкультурной коммуникации
(отделение татарской филологии и межкультурной коммуникации):

Протокол заседания УМК No ___ от "___" _____ 201__ г

Регистрационный No

Казань

2014

Содержание

1. Цели освоения дисциплины
2. Место дисциплины в структуре основной образовательной программы
3. Компетенции обучающегося, формируемые в результате освоения дисциплины /модуля
4. Структура и содержание дисциплины/ модуля
5. Образовательные технологии, включая интерактивные формы обучения
6. Оценочные средства для текущего контроля успеваемости, промежуточной аттестации по итогам освоения дисциплины и учебно-методическое обеспечение самостоятельной работы студентов
7. Литература
8. Интернет-ресурсы
9. Материально-техническое обеспечение дисциплины/модуля согласно утвержденному учебному плану

Программу дисциплины разработал(а)(и) старший преподаватель, к.н. Гумеров И.Г. кафедра татарской литературы и методики преподавания отделение татарской филологии и межкультурной коммуникации им.Г.Тукая , igumerov@kpfu.ru

1. Цели освоения дисциплины

Сформировать у студентов комплексное представление об истории развития татарской литературы XIX века; охарактеризовать значение данной эпохи, продемонстрировать динамику процессов литературного развития; познакомить студентов с основными фактами жизни и творчества ведущих представителей татарской литературы XIX века, определить направление их творческой эволюции и идейно-эстетических особенностей, поэтики их наиболее значительных произведений.

2. Место дисциплины в структуре основной образовательной программы высшего профессионального образования

Данная учебная дисциплина включена в раздел " БЗ+.Б.1 Профессиональный" основной образовательной программы 032700.62 Филология и относится к базовой (общепрофессиональной) части. Осваивается на 1 курсе, 2 семестр.

Учебная дисциплина "История татарской литературы XIX века" входит в раздел "Б.3.+Б.1.2. Профессиональный цикл. Базовая часть" ФГОС-3 по направлению подготовки ВПО 032700 - "Филология".

Для изучения данной дисциплины необходимы компетенции, сформированные у обучающихся в результате освоения дисциплин ООП подготовки бакалавра филологии "Основы филологии", "Введение в литературоведение", "Татарское устное народное творчество", "История татарской литературы до XIX века".

Освоение дисциплины "История татарской литературы XIX века" является необходимой основой для последующего изучения дисциплины "История татарской литературы начало XX века", и дисциплин вариативной части профессионального цикла.

Дисциплина изучается во 2 семестре 1 курса обучения.

3. Компетенции обучающегося, формируемые в результате освоения дисциплины /модуля

В результате освоения дисциплины формируются следующие компетенции:

Шифр компетенции	Расшифровка приобретаемой компетенции
ОК-1 (общекультурные компетенции)	владение культурой мышления; способность к восприятию, анализу, обобщению информации, постановке цели и выбору путей ее достижения; ОК-6 - стремление к саморазвитию, повышению квалификации и мастерства;
ОК-6 (общекультурные компетенции)	стремление к саморазвитию, повышению квалификации и мастерства;
ОК-8 (общекультурные компетенции)	осознание социальной значимости своей профессии, высокая мотивация к профессиональной деятельности;
ПК-1 (профессиональные компетенции)	способность демонстрировать знание основных положений и концепций в области теории и истории основного изучаемого языка (языков) и литературы (литератур), теории коммуникации, филологического анализа и интерпретации текста, представление об истории, современном состоянии и перспективах развития филологии;

Шифр компетенции	Расшифровка приобретаемой компетенции
ПК-2 (профессиональные компетенции)	владение базовыми навыками сбора и анализа языковых и литературных фактов с использованием традиционных методов и современных информационных технологий;
ПК-5 (профессиональные компетенции)	способность применять полученные знания в области теории и истории основного изучаемого языка (языков) и литературы (литератур), теории коммуникации, филологического анализа и интерпретации текста в собственной научно-исследовательской деятельности;
ПК-6 (профессиональные компетенции)	способность проводить под научным руководством локальные исследования на основе существующих методик в конкретной узкой области филологического знания с формулировкой аргументированных умозаключений и выводов;

В результате освоения дисциплины студент:

1. должен знать:

- 1) этапы историко-литературного процесса XIX века;
- 2) творчество ведущих татарских писателей XIX века, его оценку в литературоведении и критике;
- 3) содержание и художественные особенности произведений;
- 4) базовые теоретико-литературоведческие термины и понятия;

2. должен уметь:

- 1) анализировать литературное произведение как художественно-эстетическое явление;
- 2) характеризовать художественный мир писателя, своеобразие его мировоззрения, принадлежность к литературному направлению;
- 3) пользоваться научной и справочной литературой;

3. должен владеть:

- 1) литературоведческого анализа художественных текстов;
- 2) самостоятельного исследования литературного произведения;

4. Структура и содержание дисциплины/ модуля

Общая трудоемкость дисциплины составляет 3 зачетных(ые) единиц(ы) 108 часа(ов).

Форма промежуточного контроля дисциплины экзамен во 2 семестре.

Суммарно по дисциплине можно получить 100 баллов, из них текущая работа оценивается в 50 баллов, итоговая форма контроля - в 50 баллов. Минимальное количество для допуска к зачету 28 баллов.

86 баллов и более - "отлично" (отл.);

71-85 баллов - "хорошо" (хор.);

55-70 баллов - "удовлетворительно" (удов.);

54 балла и менее - "неудовлетворительно" (неуд.).

4.1 Структура и содержание аудиторной работы по дисциплине/ модулю

Тематический план дисциплины/модуля

N	Раздел Дисциплины/ Модуля	Семестр	Неделя семестра	Виды и часы аудиторной работы, их трудоемкость (в часах)			Текущие формы контроля
				Лекции	Практические занятия	Лабораторные работы	
1.	Тема 1. Введение	2	1	2	0	0	
2.	Тема 2. Литература первой половины XIX века	2	2-6	6	14	0	контрольная работа
3.	Тема 3. Литература второй половины XIX века.	2	7-16	10	20	0	тестирование
	Тема . Итоговая форма контроля	2		0	0	0	экзамен
	Итого			18	34	0	

4.2 Содержание дисциплины

Тема 1. Введение

лекционное занятие (2 часа(ов)):

Тема. Кереш. ?Татар әдәбияты тарихы (XIX йөз)? курсының максат-бурычлары, аның әдәбият тарихындагы урыны. Әйрәнелү дәрәжәсе һәм бу өлкәдә хезмәт куйган галимнәр. Әлеге чор әдәбиятының хронологик чикләре турында бүгенге карашлар. Тарихи-ижтимагый, мәдәни вакыйгаларга һәм әдәбиятның эчке сыйфади үзгәрешләренә бәйле бүленеш: 1 этап ? 1800-1860 еллар, 2 этап ? 1861-1905 еллар.

Тема 2. Литература первой половины XIX века

лекционное занятие (6 часа(ов)):

XIX йөзнен беренче яртысы Чорга тарихи-мәдәни күзәтү. Әдәбият үсешенә төп юнәлешләр. Ә.Каргалый, һ.Салихов, Ш.Зәки, Баһави, Г.Кандалый ижатлары.

практическое занятие (14 часа(ов)):

Тема 3. Литература второй половины XIX века.

лекционное занятие (10 часа(ов)):

XIX йөзнен икенче яртысы Ижтимагый-мәдәни тормыш. Мәгърифәтчелек хәрәкәте. Жәдитчелек. К.Насыри ижаты. Мәгърифәтчелек реализмы. Шигърият үсеше. Г.Чокрый, М.Акулла, Я.Емельянов, Ә.У.-Кормаши, Г.Сәмитова ижатлары. Мәгърифәтчелек прозасы майданга чыгу. М.Акъегетзадә, З.Бигиев әсәрләре. Драма төре формалашуның алшартлары. Г.Ильяс, Ф.Халиди ижаты. Г.Камал, Г.Исхакыйның беренче пьесалары. Әдәбиятта сыйфат үзгәрешләре. Р.Фәхреддин, Ф.Кәрим, З.Һади, Ш.Мөхәммәдев ижатлары.

практическое занятие (20 часа(ов)):

4.3 Структура и содержание самостоятельной работы дисциплины (модуля)

N	Раздел Дисциплины	Семестр	Неделя семестра	Виды самостоятельной работы студентов	Трудоемкость (в часах)	Формы контроля самостоятельной работы
2.	Тема 2. Литература первой половины XIX века	2	2-6	подготовка к контрольной работе	10	контрольная работа
3.	Тема 3. Литература второй половины XIX века.	2	7-16	подготовка к тестированию	10	тестирование

N	Раздел Дисциплины	Семестр	Неделя семестра	Виды самостоятельной работы студентов	Трудоемкость (в часах)	Формы контроля самостоятельной работы
	Итого				20	

5. Образовательные технологии, включая интерактивные формы обучения

Рекомендуемые образовательные технологии: лекции, практические занятия, самостоятельная работа студентов, курсовая работа.

При проведении занятий используются активные и интерактивные формы занятий (семинары, коллоквиумы, проекты, мозговой штурм, разбор конкретных ситуаций и т.д.) в сочетании с внеаудиторной работой с целью формирования и развития профессиональных навыков обучающихся.

6. Оценочные средства для текущего контроля успеваемости, промежуточной аттестации по итогам освоения дисциплины и учебно-методическое обеспечение самостоятельной работы студентов

Тема 1. Введение

Тема 2. Литература первой половины XIX века

контрольная работа , примерные вопросы:

1. XIX йөзнең беренче яртысында поэзия үсеше (гомуми күзәтү характерында). 2. Муса Акъегетзадәнең "Хисамеддин менла" повестендә образлар системасы. 3. XIX гасырның беренче яртысында ижтимагый-мәдәни тормыш һәм әдәби хәрәкәт. 4. Шәмседдин Зәки шигъриятендә төп мотивлар. 5. Беренче татар хрестоматияләре.

Тема 3. Литература второй половины XIX века.

тестирование , примерные вопросы:

Тест: 1. Беренче татар хрестоматиясен төзүче: а) Ф.Кәрим и в) М.Иванов б) Г.У.Имәни г) Ә.Каргалый 2. XIX йөзнең I яртысында яшәгән, ижатында дөньяви мотивлар аеруча тулы чагылыш тапкан әдип: а) Ш.Зәки в) Г.Чокрый б) М.Акмулла г) Г.Кандалый 3. З.Бигиевнең "Зур гөнаһлар" әсәрендә булмаган герой: а) Маһруй в) Габделгафур б) Әсма г) Жиһангир 4. Каюм Насыриның яшәгән еллары: а) 1825-1902 в) 1800-1875 б) 1792-1861 г) 1821-1900 5. Фатих Халиди пьесасы: а) "Бичара кыз" в) "Комедия Чистайда" б) "Беренче театр" г) "Морад Сәлимов" 6. Түбәндәге авторларны һәм әсәрләрен туры китергез а) Р.Фәхреддин а) "Өч хатын белән тормыш" б) Ф.Кәрим б) "Жәһаләт яхүд Галиәкбәр агай" в) Г.Исхакый в) "Салих бабайның өйләнүе" г) Ш.Мөхәммәдов г) "Әсма яки гамәл вә жәза" 7. "Сүз чыгар шагыйрьләрдән хикмәт белән..." шигъри юлларының авторы: а) Г.Чокрый в) Г.Кандалый б) М.Акмулла г) Я.Емельянов 8. XIX йөзнең икенче яртысында мөхәббәт дастаннары иҗат итүче автор: а) Г.Сәмитова в) Б.Вәисов б) Г.Чокрый г) Ә.У.-Кормаши 9. Түбәндәге үзенчәлекләр кайсы әдәби агымга хас: - башкалардан аерылып торган уңай герой үзәктә тора; - мөхәббәт тарихы мөҗрифтәчлек мәсьәләләре белән үреләп бара; - геройлар ямьсез, бозык тормыштан, яшәштән читкә качып бәхетле булырга омтыла; - лирик-психологик кичерешләргә киң урын бирелә; вакыйгалар, гадәттә, этнографик күренешләр, пейзаж фонында бара; а) мөҗрифтәчлек романтизмы в) тәнкыйди реализм б) мөҗрифтәчлек реализмы г) социалистик реализм

Тема . Итоговая форма контроля

Примерные вопросы к экзамену:

Примерная тематика курсовых работ:

1. Әбелмәних Каргалый шигъриятенә идея-проблематикасы һәм сәнгати үзенчәлекләре.
2. Габделжәббар Кандалый шигъриятендә лирик мин.
3. Яков Емельянов шигъриятенә идея-сәнгати үзенчәлекләре.
4. Шакир Мөхәммәдов прозасында көлке тудыру алымнары.

5. Гали Чокрый ижатында жанрлар төрлелеге.
6. Закир Нади әсәрләрендә кеше бәхете мәсьәләсе.
7. XIX гасыр әдәбиятында шигъри хат жанры.
8. Фатих Кәrimi әсәрләрендә образ тудыру алымнары.
9. Шиһабеддин Мәржанинең мәгърифәтчелек эшчәнлеге.
10. Гаяз Исхакыйның "Ике йөз елдан соң инкыйраз" әсәрендә милләт проблемасы.
11. Мифтахеддин Акмулла - гыйлем, мәгърифәт жырчысы.
12. Мәүлекәй Йомачиков ижатында дастан жанры.
13. Татар мәгърифәтчелек хәрәкәте формалашуда Х.Фәезхановның роле.
14. Газизә Сәмитова әсәрләренең поэтик үзенчәлекләре.
15. Г.Сәгъди хезмәтләрендә XIX гасыр әдәбияты тарихы.

Тема 1. Введение

Тема 2. Литература первой половины XIX века

контрольная работа , примерные вопросы:

1. XIX йөзнең беренче яртысында поэзия үсеше (гомуми күзәтү характерында).
2. Муса Акъегетзадәнең "Хисамеддин менла" повестендә образлар системасы.
3. XIX гасырның беренче яртысында ижтимагый-мәдәни тормыш һәм әдәби хәрәкәт.
4. Шәмседдин Зәки шигъриятендә төп мотивлар.
5. Беренче татар хрестоматияләре.

Тема 3. Литература второй половины XIX века.

тестирование , примерные вопросы:

- Тест: 1. Беренче татар хрестоматиясен төзүче: а) Ф.Кәrimi в) М.Иванов б) Г.У.Имәни г) Ә.Каргалый 2. XIX йөзнең I яртысында яшәгән, ижатында дөньяви мотивлар аеруча тулы чагылыш тапкан әдип: а) Ш.Зәки в) Г.Чокрый б) М.Акмулла г) Г.Кандалый 3. З.Бигиевнең "Зур гөнаһлар" әсәрендә булмаган герой: а) Маһруй в) Габделгафур б) Әсма г) Жһангир 4. Каюм Насыриның яшәгән еллары: а) 1825-1902 в) 1800-1875 б) 1792-1861 г) 1821-1900 5. Фатих Халиди пьесасы: а) "Бичара кыз" в) "Комедия Чистайда" б) "Беренче театр" г) "Морад Сәлимов" 6. Түбәндәге авторларны һәм әсәрләренә туры китергез а) Р.Фәхреддин а) "Өч хатын белән тормыш" б) Ф.Кәrimi б) "Жәһаләт яхуд Галиәкбәр агай" в) Г.Исхакый в) "Салих бабайның өйләнүе" г) Ш.Мөхәммәдов г) "Әсма яки гамәл вә жәза" 7. "Сүз чыгар шагыйрьләрдән хикмәт белән..." шигъри юлларының авторы: а) Г.Чокрый в) Г.Кандалый б) М.Акмулла г) Я.Емельянов 8. XIX йөзнең икенче яртысында мөхәббәт дастаннары ижат итүче автор: а) Г.Сәмитова в) Б.Вәисов б) Г.Чокрый г) Ә.У.-Кормаши 9. Түбәндәге үзенчәлекләр кайсы әдәби агымга хас: - башкалардан аерылып торган уңай герой үзәктә тора; - мөхәббәт тарихы мәгърифәтчелек мәсьәләләре белән үреләп бара; - геройлар ямьсез, бозык тормыштан, яшәштән читкә качып бәхетле булырга омтыла; - лирик-психологик кичерешләргә киң урын бирелә; вакыйгалар, гадәттә, этнографик күренешләр, пейзаж фонунда бара; а) мәгърифәтчелек романтизмы в) тәнкыйди реализм б) мәгърифәтчелек реализмы г) социалистик реализм

Тема . Итоговая форма контроля

Примерные вопросы к экзамену:

Примерная тематика курсовых работ:

1. Әбелмөних Каргалый шигъриятенең идея-проблематикасы һәм сәнгати үзенчәлекләре.
2. Габделжәббар Кандалый шигъриятендә лирик мин.
3. Яков Емельянов шигъриятенең идея-сәнгати үзенчәлекләре.
4. Шакир Мөхәммәдов прозасында көлке тудыру алымнары.
5. Гали Чокрый ижатында жанрлар төрлелеге.
6. Закир Нади әсәрләрендә кеше бәхете мәсьәләсе.
7. XIX гасыр әдәбиятында шигъри хат жанры.
8. Фатих Кәrimi әсәрләрендә образ тудыру алымнары.

9. Шинабеддин Мәржанинең мәгърифәтчелек эшчәнлеге.
10. Гаяз Исхакийның "Ике йөз елдан соң инкыйраз" әсәрендә милләт проблемасы.
11. Мифтахеддин Акмулла - гыйлем, мәгърифәт жырчысы.
12. Мәүлекәй Йомачиков ижатында дастан жанры.
13. Татар мәгърифәтчелек хәрәкәте формалашуда Х.Фәезхановның роле.
14. Газизә Сәмитова әсәрләренең поэтик үзенчәлекләре.
15. Г.Сәгъди хезмәтләрендә XIX гасыр әдәбияты тарихы.

7.1. Основная литература:

1. Гайнуллин М.Х. Татар әдәбияты. XIX йөз. - Казан: Тат. кит.нәшр., 1968. - 687 б.
2. Татар әдәбияты тарихы. Алты томда. 2 том. XIX йөз әдәбияты. - Казан: Тат. кит. нәшр., 1985. - 563 б.

7.2. Дополнительная литература:

1. Әдәбият белеме: Терминнар һәм төшенчәләр сүзлеге. - Казан: Мәгариф, 2007. - 231 б.
2. Бәширов Ф. XX йөз башы татар прозасы. - Казан: Фикер, 2002. - 287 б.
3. Валидов Дж. Очерк истории образованности татар. - Казань: Иман, 1998. - 159 с.
4. Гайнетдинов М. Мәгърифәтче әдип // Мирас. - 1995. - ♦ 7-8. - 65-76 б.
5. Гайнетдинов М. Бишенче ел әдибе // Казан утлары. - 1983. - ♦ 11. - 166-169 б.
6. Гайнуллин М.Х. Татар әдипләре. - Казан: Тат.кит.нәшр., 1978. - 280 б.
7. Ганиева Р. Каюм бабабыз // Мәгариф. - 1996. - ♦ 11. - 17-18 б.
8. Госманов М. Кандаый: яңага таба борылыш // Мирас. - 1997. - ♦ 7. - 7-24 б.
9. Гомәров И.Г. Мәгърифәт жырчысы: Гали Чокрыйның тормыш һәм ижәт сәхифәләре. - Казан: РИЦ "Школа", 2006. - 144 б.
10. Гомәров И.Г. Яков Емельянов ижатын өйрәнү юлында / Фәнни язмалар - 2008. - Казан: Ихлас, 2010. - Б. 56-59.
11. Гомәров И.Г. Мәүлекәй Йомачиков әсәрләренең идея-сәнгати үзенчәлекләре / Глобальләштерү шартларында туган телне һәм мәдәниятләрне саклау проблемалары. - Казан, 2009. - 337-339 б.
12. Глухов М. "Егылмас инде сыналган жан..."(Шагыйрь Яков Емельяновның тууына 125 ел тулу уңае белән) // Казан утлары. - 1973. - ♦ 3. - 167-170 б.
13. Гайнетдин М. Хакыйкәт юлыннан. - Казан: Тат.кит.нәшр., 2001. - 319 б.
14. Закирҗанов Ә.М. Заманыбыз тәрәккыят заманыдыр / Казан утлары. - 2005. - ♦5. - Б. 180-185.
15. Закирҗанов Ә.М. Яңарыш юлыннан. - Казан: Татар.кит.нәшр., 2008. - 303 б.
16. Ибрагим Т.К., Султанов Ф.М., Юзеев А.Н. Татарская религиозно-философская мысль в общемусульманском контексте. - Казань: Татар.кн.изд-во, 2002. - 239 с.
17. Исхаков Д. Феномен татарского джадидизма: введение к социокультурному осмыслению. - Казань: Иман, 1997. - 79 с.
18. Каримуллин А. У истоков татарской книги. - Казань: Тат.кн.изд-во, 1971. - 223 с.
19. Каюм Насыри. Сайланма әсәрләр. Дүрт томда. 3 т. - Казан: Татар. кит. нәшр., 2006. - 384 б.
20. Каюм Насыри. Сайланма әсәрләр. Дүрт томда. 4 т. - Казан: Татар. кит. нәшр., 2007. - 350 б.
21. Кәрим Фатыйх. Фәнни-биографик җыентык. - Казан: Рухият, 2000. - 317 б.
22. Кемпер М. Суфии и Ученые в Татарстане и Башкортостане. Исламский дискурс под русским господством / Пер. с немецкого. - Казань: Российский исламский университет, 2008. - 675 с.

Автор(ы):

Гумеров И.Г. _____

"__" _____ 201__ г.

Рецензент(ы):

Миннегулов Х.Ю. _____

"__" _____ 201__ г.